5.6.2017 הצבי | יום שלישי, פברואר 13, 1912 | None | 2

ירושלים ומוסדותיה

—ענין "תורת-חיים"—

ב.

והישיבה הלכה הלוך והתקדם, הלוך והתגדל למרות כל המכשולים ששמו על דרכה; למרות המכתבים השנונים והחריפים, קולות־הקורא של הרבנים ממוני כולל ווילנא ועוד לבני הגולה, לא הועיל כלום. מזלה של התורה שחק הפעם יפה יפה ויד ר' יצחק היתה על העליונה, מעט מעט רכשה לה הישיבה הגדולה שם טוב גם ברוסיה, בקרב הגבירים והתהיה סחורה עוברת לסוחר, כיתר המוסדות והישיבה "עין־חיים" איבתת נפש, בלי עזרתם של המריה"ד דאתריה' וממוני כולל ווילנא, או להפך, יען שהם רדפו את הישיבה ומיררה, משום כך יצא מבעת בעולם על פי הכלל הידוע: "כל דבר טוב יש לו מתנגדים ומתנגדים חשובים". ומכיון שמתנגדי הישיבה, או יותר נכון המתנגדים להרמת קרן התורה היו מיקירי קרתה וחשוביה, הרי הדבר מכרח שמצא ימצאו גואלים להישיבה ושמעה יפורסם בעולם. רק היפה בדבר הוא, שהם, המתנגדים עצמם במכתביהם ובפלפוליהם נתנו פרסום שאין כמוהו להישיבה.

ושמעה הטוב של הישיבה הגיע עד להגביר האדיר מ. ד. חלדנקי, ויגרב' הוא, בשתפות עם עוד נגיד אחד, את החצר הגדולה אשר בה היא הישיבה גם עכשיו.

כי סבול סבלה ישיבה זו הרבה מחסר דירה, ראשית ההוצאות היו מרובות, ושנית הקושי בדבר. כי לא כל כך בנקל משיגים בנין שכור שיתאים לישיבה.

עשר שנים עברו על הישיבה הגדולה מיום שנתיסדה, עשר שנות עמל ותלאה, כי מלבד הרדיפות שסבל המיסד מחבריו הרבנים סבל גם מחסור בכסף, ובכל זאת, הודות לעקשנותו של הרב ר' יצחק לא נפל תחת המשא הכבד ויוסף גם הלאה את עבודתו.

וכשם שהישיבה הלכה והתגדלה, מספר תלמידיה למדית התרבה, כך הלכה הישיבה ושקעה בחובות; הוצאותיה של הישיבה עצמו מיום ליום ויגיע, בשנת תרס"ב, לאמר לפני עשר שנים, לסך של ארבעת אלפים לירה, או שמנים אלף פרנק.

וכסף נחוץ. צריך להניע את המכונה, מחויבים לשלם לבני הישיבה, שמספרם עלה ליותר משלש מאות, את משכרתם החדשית וכסף, אין!

ויתיעצו הרב ויינגרד עם שני אחיו ר' יוסף אליהו ור' שמחה, ועם שאר גבאי הבית מה לעשות, בכדי למצא מקור לכסף? ויחליטו להוציא שטרות, כנהוג בשאר המוסדות והכוללים. נותנים במקום הכסף שחייבים לפלוני, שטר מוכיח לשלם בזמן פלוני ואלמוני. ובנידון דידן, בישיבת "תורת־חיים", היה הדבר נהוג כך: הגיעה לבני הישיבה משכרת בעד חדש אדר של שנת תרס"ב והתן להם הישיבה בסוף חדש אדר שטר על סכום המשכרת וזמן פרעונו של השטר באדר של שנת תרס"ג.

את השטר הזו בני הישיבה מוציאים אל השוק והיו מוכרים אותו בהפסד אחוזים יותרים למאת.

ופה נפתח עולם חדש לפני אחרים מבני הישיבה. אברכים, שזה עכשיו קבלו כסף נדוניה מנשותיהם ואשר לא ידעו מה להחל עשות בכספם; אם לסחר, להשקיע את הכסף בחנות ולעזב לגמרי את הישיבה, או לתת את הכסף ברבית ואז יוכל עוד להיות מחובשי בית המדרש ומחממי ספסלי הישיבה, והנה בהוציא הישיבה שטרות לא רק שלא הושיעה הישיבה את מעמדה, אלא גם פתחה פתח מסחרי חדש לבני הישיבה התלמודים בישיבתם. כי רבם מהאברכים היו לסוחרים או יותר נכון לספסרים, קנו שטרותיה של הישיבה ויסכרים, השתדלו להשיג כסף כאחרים בעד שטרות הישיבה ועוד עסקים מסוג זה.

וככה עברו הימים והשנים זו אחרי השניה; הוצאותיה של הישיבה התרבו, וגם הכנסותיה התחדבו באותה מדה ובאותו ערך לעמת ההוצאות. מאתים וחמשים נפוליון או חמשת אלפים פרנק לחדש הוציאה הישיבה בשביל משכרת האברכים התלמודים בתוכה, מנהלות של הישיבה קבלו חמשים נפוליון — אלף פרנק לחדש. דאר וצרכי כתיבה שמנת אלפים פרנק לשנה. הדפסת מכתבים, קבלות ועוד שלשת אלפים פרנק לשנה. המשרד שהיה מורכב מששה סופרים קבועים ושלשה עוזרים ושמשים, עלה להוצאה חדשית עד לסכום של אלף פרנק. ביחד הגיעו הוצאותיה של הישיבה קרוב למאה אלף פרנק לשנה וההכנסותיה השנתיות היו, לפי הדין והחשבון של הישיבה, סמוך כסכום ההוצאה!

ובכל זאת הרגישו מחסור בכסף. השטרות נתרבו ברחוב, שלמו אותם אמנם מזמן, אך הוציאו במקומם חדשים ואין לדבר סוף. חובה של הישיבה התגדל מיום ליום ויגיע בשנת תרע"א לסכום של ארבעת עשר אלף לירה או מאתים ושמנים אלף פרנק.

למרות שההכנסות של הישיבה התאימה להוצאותיה, ובמצב שכזה לא היתה הישיבה צריכה לשבר, ובכל זאת שבר שברה ועד סכום גדול כזה, של מאתים ושמנים אלף פרנק.

ורבים היו בעלי החובות; אשכנזים וספרדים, גרוזים ותימנים, במלה אחת — מכל העדות למיניהן. אלו בעלי החובות, על צד האמת, לא של הישיבה, כי אם של השטרות ולא של רבי יצחק וינגרד כי אם של הסרסרים שמכרו להם את השטרות.

והלא בצדק היא השאלה: מה הן הסבות שגרמו למשבר זה, ומי הוא האשם באמונת של הישיבה?

על זה בפרק הבא.

כתבה מיפו

יפו, כ"ג שבט

שוב אני בא לדבר בענין אספתו של ד"ר מויאל. האמת, חשוב הענין, ולא מספיק הוא שנעיר עליו בהערות קטנות בכתבה נרירא, אלא צריך לדבר על אודותיו קצת באריכות. צריך לברר את הענין "באר היטב".

ד"ר מויאל שואל:

"מה עלינו לעשות בכדי להגן על עצמנו מפני התתנפלויות והמלשינות של העתונות הערבית בימים האחרונים? מה עלינו לעשות בכדי להחניק את תנועת האיבה ליהודים שהתעוררה בחוגים ידועים בקרב הערבים הנוצריים?"

אין ספק בדבר, שמתיחסים אנחנו ברגש של כבוד להד"ר מויאל, בעד כל מה שעשה לטובת עמו בנידון זה, בעד מאמריו הרבים שבהם יצא להגן על כבודנו ולהשיב לחורפינו דבר. ואין ספק גם כן שאם אמנם רצינית היא השאלה הזאת וצריכה לפתרון, במובן ידוע; אולם כשאנו נגשים לפתרון איזו שאלה שהיא, עלינו להתחשב עם המצב הכללי ואז תולד שאלה אחרת: האם אמנם צריכים אנו לבכר את שאלה זו על כל אותן השאלות הרבות והזקוקות לפתרון מידי, המנסרות בעלמנו הקטן בארץ ישראל?

זה עשרות בשנים שאנחנו עוברים בארץ ונלחמים עם מכשולים ומעצורים שונים העומדים בדרך התפתחותנו.

הננו רוצים לאחד את הקרעים שבאומתנו הדלה, לחבר את אותם התהומות המבדילים בין קבוצה לקבוצה מאתנו ומפוררים את כחותנו לאלפי פרורים קטנים, לעדה אחת וחזקה.

נראה־נא, כיצד התיחסה העדה הספרדיה שבקרבה אנו מוצאים גם כחות חשובים כד"ר מויאל לעבודתינו?

בקרירות ובאדישות נראה עומדת עדה זו מרחוק מכל תנועה ועבודה רצינית, כאלו לא היינו כלל עם אחד, לא עבר אחד לנו, היסטוריה ומסורה אחת לכלנו. הם עמדו והביטו עלינו כזרים או כ"אשכנזים ממורים" שבאים הנה עם רעיונות משונים שאינם ראויים אפילו לתשומת לב.

ואחרי שכל עבודתנו הביאו לנו פירות נרקבים מצד אחד, הנה מצד השני שוקעים ילדינו בטומאת המסיון, שוקעים ויורדים ומתרחקים מן היהדות הקדושה מבלי שתהיה להם תקומה עולמית.

והנה, למראה מאות הקרבנות החיים האלה, היש לנו רשות לפסח עליהם ולהרים דגל חדש בהשם "הגנה כלפי חוץ", טרם שראינו להם, טרם שעשינו דבר למנוע בעד הרעה הזאת?

עבודה שבפנים, איחוי הקרעים שבין העדות והכחדת השנאות, התקרבות רוחנית והתמזגות כללית, זוהי שאלת העבודה שאנו צריכים להכניס אותה אל סדר היום של האספה הכללית, שאומר הד"ר מויאל או העדה שנבחרה, לקרוא בחודש פסח הבא. אפשר מאד שלא יעלה בידנו כלום לעשות בנידון זה, אולם עלינו לנסות ולחזור ולנסות, מאה פעמים ואחת, אולי סוף סוף המטרה קראתנו הדר כאו אלה לבבות מרוחקים ולאט לאט, בעבודה תדירית, נשיג את מטרתנו.

ואל עלינו לשכוח שאותה ההערה בדבר המסיון שהוזכרה על האספה, לא היתה הערה דרך אגב, אלא הערה נחוצה, הערה, המסמנת ומכלמת את מצבנו העלוב בארץ.

זה שנים רבות מתפרפרים אנו על החזיון המחפיר חות מבלי שאנו עושים אף דבר בפועל, לעכב את [illegible] הלזו.

בידינו אנו הננו בוראים לנו משומד יהודי מתבולל ובוגד בעמו, מכניסים בעצמנו את חידק הרקבון לתוך פנימיותנו, שסופם להתפשט כנגע צרעת ולכלות את שאר חלקי הגוף שעודם בריאים או שאנו שואפים לפחות להבריא אותם. ואם לא נבקש לנו אמצעים מעשיים להסיר את הנגע הזאת מקרבנו, בעוד מועד, או הדור יקום לנו, דור "הדע מרעיסי" אשר נרלגם ושפחתם, והם בודאי שיזיקו לנו יותר מכל העתונים האנטישמיים האלה.

ובכל זאת, באותה האספה העתידית שעליה עלינו לדון בכל העניינים האלה ולהמציא להם פתרון אפשרי, מכל גם להעלות על סדר היום את רעיונו של ד"ר מויאל בדבר "הגנה כלפי חוץ". אין אנו יכולים לנבאות מראש, איזה צורה תקבל השאלה הזאת ומה יהיה פתרונה. אבל לעשות מזה שאלה דוחקת ובוערת, לפי דעתי, אין צורך.

תלמידים ותלמידות מבתי המדרש העליונים בוינא, ובברלין כלם לאומים נלהבים, באו לסיר את ארצנו ונתעכבו תחלה בעירנו ומפה ילכו אל המושבות.

שבעים נפש התימנים, אנשים נשים וטף ירדו כלם בריאים ושלמים מהספינה ויסו קימה ביתם אל אורחיהם הגולים מצוה הכנסת אורחים ודאגה להם למקום לינה וצרכי השבת. הרחוב "הבוכרי" בכל ארכו היה מלא אדם ואיש איש התרשלו בידו וחבילתו על שכמו ואשר על פניהם ושמחה כלבותיהם על אשר זכו לעזוב את ארץ גלותם ולעלות לארץ הקדושה.

תמול, ביום הראשון, נסעו לחדרה ולזכרון־יעקב.

שירת בוסניה נסעה מהספינה ישר אל החכם בשי, ויקבלם בכבוד וכלם כאחד, זקנים כבחורים, נשקו את ידו וקבלו ברכתו. ואחרי כן נשא החכם בשי נאום יפה לאורחים בדברים חמים וברגש לאומי עמוק וסים בהראותו על החשיבות של בקור המושבות.

רק דבר אחד היה רע בכל הענין. הרב עזיאל, שהוא בעינינו בעין מטל הרבנות העברית הצעירה, פנה אל הסיירים בודתן ספרדי.

אכן, הרב עזיאל רצה שכלם יבינוהו, אך מה מאד היה כביר הרשם אילו לא הבינו כלום והמלים הראשונות של בארכה היהודים הארץ־ישראלים היו נאמרות בלשונם של ישעיהו ושל בן־סירא.

אחרי כל אשר סבלו הפרדסים מתקופות והרוחות הנוראים בהשבועות הקודמים עלה כעת מחיר התפוחי הזהב והמשלח לחוץ־לארץ עודנו בכל תקפו. אורחות גדולות של גמלים כמעט שקשורות את חף הים עם הפרדסים "והזהבי הולך והזהב בא"! וכך הכל של השנה יהיה אולי לא גרוע מכל השנים הטובות.

וטלוכלכת היא יפה בלכלוך נורא. רבים שואלים: מה היה ליפו היפה? מעולם לא היה כל כך לכלוך וזוהמה ברחוב הגדול והעקרי, רחוב "הבוכרי" כמו הימים האלה, והלכלוך עשה רשם רע מאד על הסירים היהודים וגם על הנכרים, רגש של גועל נפש הרגישו כלם במקום שחשבו למצא גן־עדן!

והתושבי יפו מביטים ושותקים.

בן־אליקים

כתבה מראשון־לציון

ראשון, כ"ג שבט.

ב"האור" גליון צ"ד בין יתר הדברים על דבר שערי הערב ועשת ההרצאות שהכותב שמח להודיע עליהם, הוא נוטר באנחה כבדה, אנחה מעמקת דליבת ושואל: וראשון לציון הכן הוא?

מכוון הוא השאל בדבריו, על כי אין הרצאות בראשון, אין שם שעורי ערב, אין כלום. והראיה שאין כלום, כי לא כתובה על אודותיהם אף מלה אחת בהעתונים. מתפלא אני מאד על הכותב, שכפי הנראה, הוא אדם משכיל, בר אורין, שלא טרח ובא לראשון לראות בעינו את התקופה הגדולה שהתקיימה בראשון במשך החדש הזה, עד, שמי שהכיר את ראשון הצרפתית לפנים לא יכיר אותה היום. כי מראשון הצרפתית היתה — עבריה, במלא מובנה של מלה זו.

ואל יחשב הדבר לעלבון לבני ראשון, אם אמר, כ, כל השנוי הזה חיים הראשונים וכל אוהבי השפה

Jewish Historical Press (www.jpress.org.il) Brought to you by: The National Library of Israel and Tel Aviv University

http://www.jpress.nli.org.il/Olive/APA/NLI_heb/Print.Page.aspx?href=HZV%2F1912%2F02%2F13&page_num=2&pub_name=%D7%94%D7%A6%D7%91… 1/1